

Divadlo S. K. Neumanna v letech 1956 – 1965

Od počátků divadla v roce 1948 byl ředitelem (a zároveň i režisérem) Jan Strejček. Ten z Divadla S. K. Neumanna odchází po nastudování Šafránkovy komedie Kudy kam ...? v prosinci 1954, již od 1. ledna je jmenován do funkce režiséra Ústředního divadla československé armády.

První sezónu hrál soubor v prostorách Paláce Akropolis na Žižkově, od další sezóny se soubor přestěhoval na scénu v Libni, kterou také sám vlastními silami pomáhal přestavět.

Po odchodu Jana Strejčka se funkce ředitele divadla ujal dočasně herec Miloš Willig. Jeho nástupcem měl být Karel Novák, byl také jediným kandidátem, na kterém se shodl jednomyslně celý divadelní soubor, Karel Novák však po několika měsících tuto nabídku odmítl. V květnu 1955 se ředitelem stal Josef Maršálek, do té doby herec a hospodářský správce divadla. V tom samém roce byl také do divadla nastálo angažován režisér Evžen Sokolovský, rok předtím režisér Jaroslav Dudek s dramaturgem Otou Poppem. Evžen Sokolovský ale v Divadle S. K. Neumanna dlouho nezůstal, odchází v roce 1956 a do nové sezóny 1956 – 1957 nastupuje do funkce hlavního režiséra Václav Lohniský, který působil v Plzni v Divadle J. K. Tyla.

V první sezóně Václava Lohniského je uskutečněno v divadle devět premiér, dle mého názoru se jedná o poměrně různorodý výběr. Kromě klasiků – světového Shakespeara (Zkrocení zlé ženy) a českého Tyla (Fidlovačka) se hrála díla ruských autorů Štejna (Kádrový případ) a Lunačarskijho (Don Quijote), dále hra od současníka Karla Stanislava Dům na rozcestí a také se na repertoáru objevily hry francouzského dramatika Victorien Sardoua Madame Sans Gene a Brechtova Matka Kuráž a její děti. Inscenace Matka Kuráž a její děti byla vůbec první československým uvedením této hry od Bertolda

Brechta, režie se ujal právě Václav Lohniský. Premiéra se uskutečnila 28. února 1957, zkoušky inscenace začaly hned na počátku ledna téhož roku. Lohniský měl v té době již v Divadle S. K. Neumanna za sebou jednu režijní práci, jednalo se o hru Marie Kubátové Jak přišla basa do nebe. Premiéra byla 26. prosince 1956, tedy jen pár dní před tím, než začaly zkoušky na Brechtovu inscenaci. Jak přišla basa do nebe byla jednou z nejúspěšnějších her v divadle, celkově se dočkala 169 repríz. Tato hra byla také na jevišti Divadla S. K. Neumanna uvedena vůbec ve své premiéře, jednalo se o zdramatizované příběhy z Podkrkonoší. V hlavních rolích se představili Arnošt Faltýnek, Jan Skopeček, Anna Melíšková, Věra Koltová a další.

Matka Kuráž a její děti byla pro uměleckou veřejnost velkým překvapením, inscenace byla kladně přijata a také byla i oceněna v přehlídce Divadelní žatvy roku 1957. Představitelkou hlavní role byla Pavla Maršálková, ta ostatně také sama byla vyznamenána Zlatým odznakem Divadelní žatvy. Z dalších účinkujících se v inscenaci objevili Věra Tichánková jako Katrin, Jiří Němeček jako Eilif, Zdeněk Martínek jako Švejcar a další.

Václav Lohniský se v této sezóně ujal tří režii – na závěr sezóny nastudoval se souborem hru od Karla Stanislava Dům na rozcestí. Stejně jako v předchozích inscenacích spolupracoval s Vladimírem Synkem, který byl odpovědný za výpravu. Kromě Lohniského nastudovali inscenace v této sezóně se souborem ještě režiséři Jaroslav Dudek, Jiřina Martínková a pohostinsky Jaroslav Novotný.

V následující sezóně 1957 – 1958 se uskutečnilo devět premiér – z toho dvě pásma poezie – jedno, hned na úvod sezóny, věnované Petru Bezručovi v režii Jaroslava Dudka a druhé pásmo věnované Konstantinovi Bieblovi. Tyto večery poezie vznikly na počest IX. sjezdu Komunistické strany Československa, zároveň uzavíraly prvních deset let činnosti Divadla S. K. Neumanna.

První premiérou sezóny (pokud nepočítáme básnické pásmo Vichr vzdoru) byl Hadrián z Římsů od Václava Klimenta Klicpery, režie se ujal Jaroslav Dudek a výpravy Vladimír Synek, který je podepsán skoro pod každou inscenací souboru v těchto sezónách. Opět měla premiéru díla od Josefa Kajetána Tyla (tentokrát Paní Marjánka, matka pluku) a Williama Shakespeara (Veselé windsorské paničky).

Ruské drama zastupoval Anton Pavlovič Čechov s Rackem – režisérem byl Václav Lohniský, který do hlavních rolí obsadil Blanku Vikusovou, Naděždu Gajerovou, Petra Haničince a Jana Skopečka, tato inscenace se však dočkala jen 13 repríz. O jednu reprízu navíc se dočkala následující hra Ukradená Praha od Egona Ervína Kische v provedení Jiřiny Martínkové. Jaroslav Dudek měl v této sezoně ještě dvě režie – v lednu 1958 měla premiéru hra od Güntera Weisenborna, Lofter aneb Ztracená tvář.

V hlavní roli se představil Petr Haničinec a inscenace se hrála celkem šestnáctkrát. V březnu nastudoval Dudek Bezejmennou hvězdu od Mihaila Sebastiana s výpravou Vladimíra Synka.

Sezóna 1958 – 1959 se také neobešla bez hry Williama Shakespeara, tentokrát se jednalo o Othella v režii Aleše Podhorského v titulní roli s Jiřím Němečkem. Celkem se v sezóně uskutečnilo devět premiér, stejně jako v minulé sezóně. Byla uvedena hra Jaroslava Dietla Nepokojné hody svaté Kateřiny, podle záznamů hru režíroval Jaroslav Dudek spolu s Václavem Lohniským, hra je zajímavá tím, že se jedná o Dietlovu prvotinu na jevištích. Tato inscenace byla zároveň vysílána v přímém přenosu Československou televizí. Navíc byla i poměrně úspěšná, jejích osmdesát repríz převyšuje ostatní premiéry v sezóně, byla hrána až do května 1961.

Z dalších premiér se jednalo o Ze života hmyzu bratří Čapků (režie Aleš Podhorský), Třetí pathetické Nikolaja Pogodina (opět režie Aleše Podhorského) a Pohledu z mostu Arthura Millera (režie se ujal Jaroslav Dudek). Následoval černošský muzikál Jesse B. Simple se žení od Langstona Hughese (režie Václav Lohniský), zde byla využita hudba Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého, také poprvé v této hře zazněla píseň Ach, ta láska nebeská.

V další sezóně 1959 – 1960 bylo osm premiér, z českých her byly provedeny hry Zlý jelen od Václava Klicpery v režii Aleše Podhorského (v hlavních rolí Marie Kyselková, Emil Rohan a Zdena Hadrboľcová), československé premiéry her Jaroslava Dietla Pohledte, pokušení! (společná režie Jaroslava Dudka a Václava Lohniského) a Jiřího Žáka Případ Herbst (režie Václav Lohniský). Klasický repertoár zastupovala hra Pierra Corneilleho Cid opět ve společné režii Jaroslava Dudka a Václava Lohniského, v titulní roli Eduard Cupák s Janou Štěpánkovou, tato inscenace se dočkala 96 repríz.

První premiérou v sezóně 1960 – 1961 byla Lucerna od Aloise Jiráska, režisérem byla Aleš Podhorský, který do hlavních rolí obsadil Blanku Vikusovou, Jiřího Němečka a Zdena Hadrboľcovou

Literární pásmo Komu se klaníme na téma západoněmecké poezie v režii Václava Lohniského bylo další premiérou v sezóně, z herců v pásmu účinkoval Eduard Cupák, Zdena Hadrboľcová, Petr Haničinec a další. Skoro o měsíc později se odehrála premiéra hry od Nikolaje Pogodina Aristokrati, tato hra byla oceněna Státní cenou Klementa Gottwalda, pohostinsky byla také hra uvedena na jevišti Národního divadla v Praze. Režisérem inscenace byl Jaroslav Dudek, který do inscenace obsadil Jana Skopečka, Jiřího Němečka, Blanku Vikusovou aj.

Hned další inscenace se dočkala celkových 141 repríz a jednalo se i o první československé provedení hry Past na Myši, hry od anglické autorky Agathy Christie, režie se ujal Aleš Podhorský.

V této sezóně byla také provedena dramtizace Dumasových Tří mušketýrů od Rogera Planchona. Text byl převzat přímo z inscenace z francouzského Lyonu. Podle vzpomínek herce Jana Skopečka, text přivezl Jaroslav Dudek, který si nahrál přímo při jednom z lyonských představení na magnetofonovou pásku, text posléze přeložili manželé Tomáškoví. Inscenace byla nesmírně úspěšná, rovněž dočkala přes sto repríz, přesněji 131. Do hlavních rolí byli obsazeni Petr Haničinec, Eduard Cupák, Jiří Němeček či Blanka Vikusová. Inscenace se několikrát hrála i v noci od půl jedenácté jen proto, aby představení mohli vidět i herci z jiných divadel. Tuto inscenaci také viděl Pavel Kohout, který následně po představení slíbil, že do roka zdramatizuje Vernerovu Cestu kolem světa za osmdesát dní.

Celkově se v sezóně uskutečnilo sedm premiér, závěrem sezóny proběhla opět česká premiéra hry Jaroslava Dietla Senohrabské grácie. Režie byla opět svěřena Jaroslavu Dudkovi, v titulních rolích se představili Jana Štěpánková, Miloš Willig, Jiřina Steimarová j.h. a Anna Melíšková. Hudbu do této inscenace vytvořil Jiří Malásek spolu s Jiřím Bažantem.

Nová sezóna 1961 – 1962 přinesla Tylova Jiříkova vidění, které bylo uvedeno hned na úvod sezóny v režii Aleše Podhorského s výpravou Oldřicha Opřta a Petrem Haničincem a Janou Štěpánkovou v hlavních rolích. Další premiérou byl Zadržitelný vzestup Artura Uie od Bertolda Brechta, inscenace se dočkala čtrnácti repríz, pohostinsky si ve hře zahrál i Jiří Steimar z Národního divadla a režisérem byl Jaroslav Dudek.

Největší premiérou v sezóně byla ale slíbená dramatizace románu Julese Verna Cesta kolem světa za 80 dní od Pavla Kohouta, režie se ujal Václav Lohniský spolu s Luděkem Pilcem. Do inscenace byl obsazen celý soubor DSKN, hlavní úlohy připadli Janu Skopečkovi a Petru Haničincovi. Pohostinsky ve hře také vystupovali členové souboru Julia Fučíka AZKG a inscenace se dočkala osmdesáti repríz.

Klasickou hrou v této sezóně zastupoval Don Juan od Moliera, hru nastudoval Jaroslav Dudek (o překlad se zasloužil Karel Kraus) a v hlavních rolích vystoupili Jiří Němeček a Zdeněk Kutil.

V následující sezóně 1962 – 1963 se uskutečnilo šest premiér, z toho čtyři vůbec v československé premiéře. Byla to hra Hermíny Frankové U Černé Matky boží v režii Jaroslava Dudka, poté hra Johna Patrika Kamarádi (Kamarádi McLachlena) s režisérem Alešem Podhorským, inscenace se odehrála celkem 67 – krát. Dalším prvním provedením byla hra Georgesw Feydeaua Ťululum (tato inscenace se dočkala 56 repríz) a na závěr sezóny byla nastudována divadelní hra Jaroslava Dietla Tři chlapi v chalupě, premiéra hry byla v květnu roku 1963 a slavný stejnojmenný film se v československých kinech objevil již v prosinci téhož roku. Režisérem divadelní inscenace byl Jaroslav Dudek a v hlavních rolích se představili Lubomír Lipský, Jan Skopeček a Ladislav Trojan, Lipský s Trojanem účinkovali v divadle pohostinsky. Hra byla velmi úspěšná, dočkala se celkem 129 repríz a mnohokrát soubor s inscenací hostoval v jiných divadlech po celé republice.

Paličova dcera od Josefa Kajetána Tyla byla první premiérou v sezóně 1963 – 1964. Režie se ujal Luděk Pilc, scénu vytvořil Vladimír Synek a kostýmy Jan Skalický. Hlavní role ztvárnili Pavla Maršálková, Zdena Hadrboľcová, Radek Brzobohatý, Arnošt Faltýnek a další.

Hlavní inscenace sezóny však byla hra od Edwarda Albeeho *Kdopak by se Kafky bál?* (Kdo se bojí Virginie Woolfové) v režii Václava Lohniského. Jednalo se vůbec o první evropské provedení této hry. V původním názvu se vyskytuje jméno anglické spisovatelky Virginie Woolfové, její jméno bylo ale zaměněno za Franze Kafku, tuto změnu navrhl divadlu Jan Werich, který zároveň prohlásil, že kdo u nás zná Virginii Woolfovou, že bude mnohem lepší, dát do názvu hry spisovatele Kafku. Na premiéru dorazil i samotný Edward Albee a na jevišti DSKN se inscenace dočkala 126 repríz. O překlad hry se zasloužili Luba a Rudolf Pellarovi, scénu vytvořil František Skřípek a do titulní role byla obsazena Věra Tichánková v alternaci s Blankou Vikusovou, ostatně každá role byla rovnou nastudována v alternaci.

Režiséři Luděk Pilc a Jaroslav Chundela společně nastudovali scénické pásmo k 65. narozeninám spisovatele a dramatika Karla Konráda nazvané *Rinaldino, Robinsonáda*, toto pásmo mělo premiéru v dubnu 1964 a sehrálo se celkem třikrát.

V sezóně se uskutečnilo osm premiér, také proběhla premiéra *Jindřicha IV.* od Williama Shakespeara, inscenaci nastudoval bývalý ředitel DSKN Jan Strejček. Inscenace vznikla úpravou překladu prózy od Jana Wericha a poezií Jana Vladislava.

Následující sezóna 1964 – 1965 se vyznačovala opět osmi premiérami – z toho se jednalo o čtyři první provedení v Československu. Hned na úvod sezóny se proběhla premiéra hry Fritze Hochwäldera *Zámek na jihu* v nastudování Václava Lohniského. Další hrou bylo opět dílo Edwarda Albeeho (podle románu Carson McCullersové) *Balada o smutné kavárně* opět v překladu Luby a Rudolfa Pellarových. Režisérem byl Svatoslav Papež, ten do hlavní role obsadil Blanku Vikusovou.

Zaujala mne dramaturgie románu Franze Kafky *Zámek*, dramaturgií provedl Max Brod a režie se ujal Václav Lohniský. Role Zeměměřiče K. byla svěřena Rudolfovi Jelínkovi v alternaci s Jiřím Němečkem, tato inscenace se dočkala celkem 29 repríz a opět se jednalo o československou premiéru.

Z dalších her to bylo *Třetí zvonění* Václava Štecha, hru nastudoval režisér Luděk Pilc se scénografem Vladimírem Synkem; následovaly *Bosé nohy v parku Neila Simona* (režie Václav Lohniský), tato

inscenace se dočkala 48 repríz, jednalo se o jednu z úspěšnějších her souboru; také bylo i v této sezóně uvedeno scénické písmo, tentokrát v nastudování Ludka Pilce a Antonína Langra, pásmo se skládalo i z písní a tanců, hlavní role byly obsazeny Hanou Davidovou, Zdenou Hadrbovcovou a Jiřím Bednářem. Poslední premiérou v sezóně byla komedie od Carla Celdoniho Benátská dvojčata s režii Svatopluka Papeže.

Domnívám se, že výběr repertoáru byl poměrně pestrý, i když můžeme vypožorovat, že každé sezóně je zastoupena alespoň jedna ruská hra, jedna klasická hra, ať již česká, či zahraniční a také každou sezónu proběhla premiéra některé hry od českého současného autora. Vzhledem k časté přítomnosti ruských autorů a her, které se zabývaly sociálními otázkami, je zajímavé, že se na jevišti DSKN uskutečnily i premiéry západních autorů (např. Edward Albee či Arthur Miller).

Použitá literatura:

Vladimír Just: Divadlo v totalitním systému: příběh českého divadla (1945 - 1989) nejen v datech a souvislostech, Academia, Praha 2010

Josef Maršálek: Divadlo S. K. Neumanna 1948 – 1958, Divadlo S. K. Neumanna, Praha 1958

Divadlo Stanislava Kostky Neumanna v Praze: 1948-1988 (Almanach k 40. výročí založení divadla), Divadlo S. K. Neumanna, Praha 1988

Divadlo pod Palmovkou 1948 – 1998 (Almanach k 50. výročí založení divadla), Divadlo pod Palmovkou, Praha 2000